

Posudek vedoucího práce na bakalářskou práci:

Daniel Bříza, Cicero a Caesar v roce 46 př.n.l. FF UK Praha 2020. Str. 43.

Cílem práce bylo posoudit na pozadí událostí roku 46, který po Caesarově vítězství u Thapsu byl v Římě pokládán (mylně) za rok skončení občanské války, postavení Caesara, který si prosadil svou samovládu, a Cicerona, Caesarem omilostněnou osobnost, která zůstávala mimo aktivní politiku. V jádru mělo jít o postižení Ciceronových názorů na Caesara, hodnocení jeho politických záměrů, obav a nadějí, které si Cicero dělal k možnostem Caesarova návratu k „staré dobré republice“. Hlavním zdrojem informací pro to měla být Ciceronova korespondence z tohoto roku.

V první části svého elaborátu (strukturovaného 1.1 – 1.3) se kol. Bříza věnuje nejprve stručnému nástinu událostí od Caesarova návratu z Východu na podzim roku 47, neopomíjí připomenout Caesarovu politiku *clementia* a jeho početné úřední pravomoci; potom vyhodnocuje Caesarovy reformy, zdůrazňuje jejich sociální aspekt a podrobněji se zastavuje u reformy kalendáře. Poté stručně charakterizuje Ciceronovo postavení, jeho „vstup do politiky“ při příležitosti omilostnění M. Claudia Marcella, s nímž začíná několikaměsíční období Ciceronova optimistického očekávání změn v Caesarově politice; autor pak charakterizuje Ciceronovy řeči před Caesarem a dotýká se jeho literární tvorby v roce 46. Lze říct, že tato část je faktograficky v zásadě v pořádku, formulace trpí ovšem stručností a určitou ležérností ve vyjadřování.

K této faktografické části mám několik poznámek. K s. 9: odkud je informace, že Sex. Caesar „byl možná Caesarovým dědicem“? K s.10: proč jsou opožděné Caesarovy triumfy „známkou provizornosti jeho samovlády“? (triumfy netrvaly 40 dní; jde o kontaminaci se *supplicationes*); s. 11: Sex. Pompeius zůstal v Hispánii až do konce roku 44; k s. 12: Caesar v podstatě během samovlády „nadstranický“ byl – dichotomie optimáti : populáři přestala existovat; s. 18: „Cicero téměř zanechal politiky“ – on ale do ní prakticky nevstoupil! To udělal až na konci roku 44. K s. 21: ve spisu *Orator* Cicero rozhodně neobhajuje asijský styl, nýbrž doporučuje svůj vlastní, „střední“ styl řečnění.

V pasáži 1.3.4 (str. 21nn.) kol. Bříza stručně vyhodnocuje Ciceronovu korespondenci z roku 46 (dochováno přes 80 dopisů); je vidět, že se značnou částí těchto dopisů se v základní míře seznámil. Velmi stručně vyjmenovává Ciceronovy korespondenty a postihuje obsah dopisů, příp. charakterizuje Ciceronovy proměnlivé nálady vůči různým adresátům. Autor tu na jedné straně odvádí více práce, než jsem očekával, na druhé straně ale řadu dopisů plně nevytěžil pro své téma. Jde především o dopisy z počátku roku 46, kdy Cicero v době Caesarovy africké války kolísá mezi obavami z vítězství pompeiovců a nadějemi, že Caesarova cesta k samovládě bude zastavena, dále o útěšné dopisy pompeiovcům v exilu, kde Cicero líčí pozitivní kvality muže, „který má všechno ve své moci“, tedy Caesara. K tématu práce patří i Ciceronovo přesvědčení, že vítězství pompeiovců by bylo horší než Caesarovo, že Pompeius by měl v obci stejné postavení, jaké má Caesar (dopisy Varronovi, C. Mariovi i M. Marcellovi). Kol. Bříza explicitně tato zjištění neformuluje, i když alespoň v Závěru práce by to mělo být. I v této pasáži narážím na omyly. Tak např. str. 22: Cicero neradi Munatiu Plankovi ohledně dědictví, ale přimlouvá se za prekérní dědictví jiné osoby; s. 23: Cicero popisuje Attikovi spíše své potíže se psaním *Laus Catonis*; tamtéž s pozn. 54: A. Hirtius se nepostavil v občanské válce proti Caesarovi; jediným Caesarovým legátem, který to udělal, byl Labienus; s. 25 s pozn. 61: s Carcopinovým názorem o publikaci Ciceronových dopisů dnes nikdo nesouhlasí!

Druhou část práce (2.1 – 2.5) tvoří komentovaný překlad pěti dopisů, které souvisí s kauzou optimátského předáka M. Claudia Marcella a jsou tedy prvořadým dokladem jak mezilidských vztahů, tak i společenské atmosféry a vlastně i hodnotového světa římské aristokracie, která v občanské válce prohrála a někdo jiný rozhoduje o jejím osudu. Tři dopisy jsou Ciceronem adresovány M. Marcellovi, jeden Ser. Sulpiciovi, poslední je děkovaný dopis od M. Marcella. Živá korespondence je vždy zajímavá,

její překlad je ovšem obtížnější, než v případě beletrie, protože nám často uniká konkrétní kontext, význam narážek, náznaků, které jsou pro pisatele i adresáty zřejmé, specifický bývá styl dopisů a hra s významy slov. Musím bohužel konstatovat, že kol. Bříza je v překladu velmi nejistý a i když je v práci vidět jeho snaha se s převodem latinského textu do češtiny „poprat“, předkládá povýtce spíše pracovní překlad, nedotažený do konečné, obsahově i stylisticky „uhlazené“ podoby. Přitom je ovšem třeba říct, že kvalita překladů jednotlivých dopisů se liší: první dva a poslední dopis lze hodnotit mnohem příznivěji než dopisy zbývající (třetí dopis je „nejpostiženější“!). Kol. Bříza nejspíš podcenil čas potřebný pro věcné a jazykové pochopení originálního textu a jeho adekvátní převod do češtiny, aby i v tomto jazyce byl text čtivý a obsahově jasný. Přitom je evidentní, že autor obsahu a smyslu originálu porozuměl, ale česká formulace musela na některých místech zůstat nejasná i jemu. Nepokládám za možné tu vypsat konkrétní případy, tedy jen několik. S. 27: „... pokud je tu ještě nějaká republika, měl bys v ní být z rozhodnutí občanů prvním mužem“ – spíše „měl bys v ní podle mínění občanů zastávat přední místo“; na s. 28 jsou začátky obou odstavců velmi nečeské; stačí se řídit českým územem, ne latinskou periodou; s. 32: „Ačkoli jsem o několik málo dní dříve dal přečíst Q. Muciovi původně tobě napsaný tento dlouhý dopis...“ mělo být např. „Jen před pár dny jsem sice dal Q. Muciovi dopis pro tebe, ve kterém jsem obšírněji vyložil ...“ tamtéž: „tvůj osvobozený otrok Theofilos“ – proč ne „propuštěnec“? Tamtéž: „Ale tobě samotnému bude třeba říct něco, co nebudeš sám vnímat...“ – lépe asi: „Ovšem ty sám budeš muset říkat leccos, co si ve skutečnosti nemyslíš...“. S. 33: „To by se ale vůbec nestalo, kdyby v republice měl takovou moc ten, koho jsme následovali (tj. Pompeius)“ – v originálu je: „Sotva jinak by se vyvinuly poměry, kdyby se republika dostala do rukou toho, koho jsme následovali my...“ s. 33: „Nakonec jaký je výsledek tvého rozhodnutí?“ – originální *Deinde, qui finis istius consilii est?* si žádá překlad budoucím časem: „K jakému konci tohle tvé jednání povede?“ S. 34 nahoře: „Na závěr, pokud byl on velkodušný v tom, že prosebník nepatří vítězi...“ (s odkazem na Caesara) – má být „Závěrem: pokud bylo znakem velkého ducha neprosit vítěze o milost...“ (týká se samotného Marcella). Atd. atd.

V zásadě pozitivně mohu hodnotit komentář, resp. poznámky k překladům, které jsou vcelku vhodně volené a obsahují především vysvětlující informace prosopografické, chronologické, komentář ke konkrétním pasážím v textu a k reáliím, méně často se autor věnuje jazykovým jevům. Poznámky jsou věcné a informativně jistě užitečné. Citace jsou vcelku spolehlivé. I v poznámkách se ovšem najde několik chyb; např. pozn. 67 *eum* nepatří k *dolor*. Srov. orig. ...*ut tibi me in omni re eum praebeam*...“ tj. *eum* patří k *me* (místo v textu je přeloženo dobře); pozn. 82 má být ovšem rok 48; pozn. 112 určitě je myšlen Pompeius! Pozn. 131 Piso byl Caesarův tchán. Citační závadou je, že v poznámkách je odkaz na Ctibor M., v seznamu literatury však je míněná práce pod CICERO...

Předložená práce se mi nehodnotí snadno. Její celková úroveň mohla být nepochybně lepší, pokud by se autor nenechal vehnat do časové tísně (což je patrné i na jazykových formulacích) a pokud by častěji využil konzultací s vedoucím práce, které mu zvláště v překladové části práce mohly mnohé ulehčit. Oceňuji ale, že v první části práce své zadání z velké části splnil a že se s překlady dopisů snažil vyrovnat, byť je do konce nedotáhl. Doporučuji tedy práci k obhajobě.

Navrhované hodnocení: dobře.